

Lengyel választások – konzervatív fordulat

Wisniewski Anna

A lengyelországi választási kampányt figyelemmel kísérők számára nem okozott nagy meglepetést a szeptember 25-i választás eredménye abban a tekintetben, hogy a két nagy esélyes konzervatív párt egyike győzött. A közvéleménykutatások eredményeihez képest ugyanakkor mégis fordulatot hozott ez a vasárnap, hiszen a lengyelek többsége (26,99%) a konzervatívabb, „jogászi” beállítottságú Jog és Igazságosság pártja (PiS) mellett tette le a voksát, míg a biztos befutónak tartott, a tradíciókat a liberális gazdaságpolitikával ötvöző Polgári Platform nem hozta a formáját, s a szavazatoknak mindössze 24,14%-át szerezte meg (a várt 36% helyett). A rendszerváltás óta a legalacsonyabb (40%) részvétel mellett lezajló választás eredménye rámutatott arra, a lengyelek többsége számára ma mindennél fontosabb a korrupció felszámolása, s csak ezt követően fontos számukra a bürokrácia leépítése, vagy a választások során hangsúlyos témaként kezelt adócsökkentés.

Az elmúlt évek sorozatos botrányai, amelyek nem kerültek el a kormányzó elitet sem, nemcsak a társadalom kiábrándultságát és a politikai vezetés hitelvesztését hozták, de igencsak megtépázták a kormányzó Baloldali Demokrata Szövetséget (SLD) is. Lengyelországban ugyan megszokott jelenség, hogy egykor népszerű pártok egyszercsak eltűnnek a politikai palettáról, átadva helyüket új formációknak – mindenki ezt a sorsot jósolta az SLD-nek is. A Leszek Miller miniszterelnök szűk egy évvel ezelőtti kényszerű távozását követően kettészakadó, majd Marek Belka irányításával kisebbségben kormányzó, emellett pedig az évszázad legnagyobb és politikusok neveivel is igencsak tarkított korrupciós botrányát átélő baloldali párt ilyen indulás mellett nem kis meglepetést okozott, amikor nemcsak bekerült a parlamentbe, de 11,31%-on teljesített. Ez összefüggésben áll azzal a párton belül zajló megújulási folyamattal, amit a választásokat megelőző hónapokban a párt fiatal új vezetője, Wojciech

Olejniczak vitt végbe. A tisztújításnak és programfrissítésnek köszönhetően a baloldal az új összetételű parlamentben erős ellenzéként lehet jelen a mintegy 7%-kal parlamentbe került Parasztpárttal (PSL) együtt – megakadályozva azt is, hogy a most megalakuló koalíció esetleges kudarca esetén szélsőséges erők alakítsanak kormányt. A választás fontos pozitív hozadéka ugyanis, hogy a korábban együttesen 30%-ot meghaladó részarányral bíró két szélsőséges párt mára jelentősen meggyengült, ami részben összefügg az ország Unió csatlakozásának gazdasági sikereivel és az általuk megszólított társadalmi rétegek, így a parasztgazdák életszínvonalának ennek köszönhető látványos javulásával. Az EU-ellenes retorikát alkalmazó és Andrzej Lepper vezette Samoobrona (Önvédelem) ugyan harmadikként végzett a szavazatok 11,41%-ának megszerzésével, ám az ókonzervatív elveket valló Lengyel Családok Ligája 7,97%-kal már az ötödik helyre szorult.

A választási eredmények stabil koalíció alakítására adnak lehetőséget a jobboldalnak. A választási „fordulat”, vagyis a PiS jobb szereplése kapcsán ugyanakkor a kormányprogramban a hangsúlyok várhatóan kicsit mások lesznek. Az, hogy a két párt programjának mely elemei érvényesülnek majd, nagyban függ a közelgő elnökválasztás eredményétől, ahol a Polgári Platform vezetője, a liberális eleveket valló 48 éves történész Donald Tusk és a PiS vezér Jaroslaw Kaczynski ikertestvére, az egykori igazságügy-miniszter Lech Kaczynski mérkőznek majd meg. „Az elvek embere” – mondják a tradíciókat a liberális gazdaságpolitika elemével ötvöző Tuskról, akinek győzelme a közvéleménykutatók szerint nem is kérdéses (bár a parlamenti választások azt igazolták, ezeket a felméréseket nem feltétlenül kell biztosítéknak tekinteni). Különösen azután van ez így, hogy a Szolidaritás mozgalom egykori legendás vezetője, Lech Walesa is támogatásáról biztosította Tuskot. Az immár második elnöki ciklusát befejező Aleksander

Kwasniewski helyére pályázó Tusk jó szereplése kiegyensúlyozottabbá tenné a koalíciós partnerek közötti erőviszonyokat, megerősítve a Polgári Platform szerepét. Emellett pontot tenne arra a bizonytalan helyzetre is, ami az összeférhetetlenség kapcsán Lech Kaczyński elnökké választása esetén Jarosław Kaczyński visszalépésével és a miniszterelnöki poszt betöltésének kérdőjeleivel járna.

A PiS és a Polgári Platform által képviselt irányvonal különbsége kiütkezött már a választási kampányt uraló legfőbb kérdésekben, vagyis a gazdasági növekedés, a munkanélküliség leküzdése és a korrupció kapcsán. A lengyel gazdaságból az elmúlt években nem hiányzott a lendület, s ezt az Unió csatlakozás csak tovább erősítette. A bruttó hazai termék tavaly 5,4%-kal nőtt, s a 2005-re prognosztizált 3,8% után 2006-ban ismét jelentős, mintegy 4,3%-os bővülésre lehet számítani. A növekedés hátterében az exportbővülés áll, ami részben az Unió csatlakozás hozadéka, ám nem függetleníthető a lengyel gazdaságban kibontakozott kedvező folyamatoktól, így a beruházásnövekedéstől sem. A jobboldal a növekedés fenntartását adóreformmal és munkahelyteremtéssel érné el. Nem mindegy azonban, hogy ezen a téren a PiS sugallta társadalmi igazságosságon alapuló megoldások, vagy a Polgári Platform liberális, az állami szerepvállalást a minimálisra csökkenteni kész elképzelései érvényesülnek-e. Valószínűleg ez a megközelítéskülönbség billentette át a szavazók szimpátiáját a társadalmi szolidaritást és az állami hivatali apparátust erősíteni kész PiS felé, hiszen a mai Lengyelországban a munkanélküliségre és a tömegesen megjelenő szegénységre választ kereső társadalom még a korrupciós botrányok sora mellett is inkább bízik a hivatalnokokban, mint a vállalkozói rétegben.

A 19,1%-os lengyel munkanélküliségi mutató a legmagasabb az Európai Unióban, még akkor is, ha annak hátterében egyrészt a transzformáció, vagyis a nagy állami vállalatok átalakításának hatása, másrészt demográfiai tényezők állnak. A munkanélküliség problémájának harmadik oka viszont egyáltalán nem ismeretlen jelenség, hiszen összefügg az iskolázatlansággal és a vállalkozási lendület hiányával. Az oktatási programok és a beruházásélénkítés terén az elmúlt években nem történtek érdemleges lépések. Részben éppen ez vezetett a korábban marginális mélyszegénység jelenségének tömeges megjelenéséhez. Alternatívát azonban a konzervatívok sem igen képesek kínálni.

A liberális Polgári Platform kormányprogramjában ráadásul kulcsszerepet játszott a mára már szertefoszlott egységesen 15%-osra tervezett lineáris adóztatás bevezetésének terve, ami ugyan vállalkozásbarát, de egyáltalán nem mondható szociálisan érzékeny megoldásnak. A két párt abban már a választás előtt is megegyezett, hogy az adózási kiskapukat és adókedvezményeket el kell törölni. E cél megjelenésére bizonyosan lehet számítani a koalíciós programban. Szakértők és politikusok ebben látják ugyanis a költségvetés egyensúlyának visszaállításához vezető utat, hiszen a térség más országaihoz hasonlóan Lengyelország is a minél gyorsabb euró-tagságra aspirál. A maastrichti kritériumok tekintetében ugyanakkor még van mit tennie. A 2009-re időzített belépésre a 2005-re 2,1%-ra, majd 2006-ra 1,8%-ra prognosztizált infláció nem jelent veszélyt, s hasonlóan eredményesen alakulnak a kamatszintek is az országban. Annál inkább gondot okozhat a kormányzat fiskális pozíciója. A 2003-ban még 4,5%-os GDP-arányos deficitszint 4,8%-ra bővült. Maastricht tükrében az államadósság 2003-ban még 45,4, majd 2004-ben 47,2%-os GDP-arányos mértéke nem tűnik aggasztónak, akkor azonban már annál inkább, ha azt vesszük, hogy a 90-es évek közepén még alig több mint 30%-os adósságállomány ilyen mértékben duzzadt fel.

A kedvezően alakuló gazdasági mutatók ellenére tehát a mélybe nézve számos társadalmi problémát láthatunk, amelyekkel a választáson győztes két pártnak kell szembenéznie. Annyi előnyük már most van, hogy a szavazatok többségének birtokában stabil pozícióval láthatnak hozzá olyan reformokhoz, amelyeket az eddig kisebbségben kormányzó szociáldemokraták nem léphettek meg.

Az erősebb kormányzat emellett magabiztosabb külpolitikai állásfoglalásra is lehetőséget ad az országnak. Az elmúlt évek kisebbségi kormányzása, illetve az iraki háború kapcsán elfoglalt különutas politika ugyanis nemcsak szinte észrevehetetlenné tette Varsó pozícióját európai, illetve nemzetközi kérdésekben, de a német és francia nehezítés következtében presztizsvesztést is hozott az országnak. Nem kisebb a feladata tehát a konzervatívoknak, mint ezt „ledolgozni”, s jól vizsgázni újra érdekérvényesítésből.

* * * * *

Eddig megjelent számaink megtekinthetők és letölthetők a www.vki.hu weboldalról